

ÖĞRETMENLERİN DEPRESİF OKUL ALGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yener AKMAN¹

Könül ABASLI²

Atıf/©: Akman, Yener; Abaslı, Könül (2016). Öğretmenlerin Depresif Okul Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 9, Sayı 2, Aralık 2016, ss. 1111-1124

Özet: Bu çalışmanın amacı öğretmenlerin depresif okul algı düzeylerinin belirlenmesi ve cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, okul türü ve yaş gibi çeşitli değişkenler açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin saptanmasıdır. Araştırma nicel yaklaşımla 2015-2016 eğitim öğretim yılında 464 öğretmenden oluşan bir çalışma grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma verileri Sezer (2011) tarafından geliştirilen "Örgütsel Depresyon Ölçeği" ile elde edilmiştir. Çalışma verilerinin analizinde SPSS 22.0 programında aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde, t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey testi kullanılmıştır. Örgütsel depresyon ölçeğinin güvenilirliği Cronbach alfa katsayısı ve geçerliliği ise Lisrel 8.8 programında doğrulayıcı faktör (DFA) ile sınanmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin depresif okul algılarının görece orta düzeyde olduğu ve cinsiyet ve okul türü değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra medeni durum, eğitim düzeyi ve yaş değişkenlerine göre bir farklılık tespit edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel Depresyon, Öğretmen, Okul

Makale Geliş Tarihi: 13.07.2016/ Makale Kabul Tarihi: 06.12.2016

1 Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi, e-posta: yenerakman26@gmail.com

2 Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi e-posta: konulabasli@gmail.com

The Investigation of Teachers' Perceptions of Depressive School According to Various Variables

Citation/©: Akman, Yener; Abaslı, Könül (2016). *The Investigation of Teachers' Perceptions of Depressive School According to Various Variables*, Hitit University Journal of Social Sciences Institute, Year 9, Issue 2, December 2016, pp. 1111-1124

Abstract: *The aim of this study is to determine the level of teachers' perceptions of depressive school and to investigate whether there is a significant difference in terms of various variables such as gender, marital status, education level, the type of school and age. The research with quantitative approach was carried out on a working group consisting of 464 teachers in the 2015-2016 academic year. The study data were obtained from "Organizational depression scale" developed by Sezer (2011). In the analysis of the study data, arithmetic average, standard deviation, percentage, t-test, one way analysis of variance (ANOVA) and tukey test were used in SPSS 22.0 program. The reliability of organizational depression scale has been tested with Cronbach's alpha coefficient and also the validity of the scale has been tested with confirmatory factor analysis in LISREL 8.8 program. As a result of the study, the teachers' perception of depressive school were found to be relatively moderate and there are also significant differences in terms of gender and the type of school. In addition there isn't a significant difference according to marital status, education level and age.*

Keywords: *Organizational Depression, Teacher, School.*

I. GİRİŞ

Gittikçe karmaşıklaşan insan hayatı, yaşam koşulları, iş şartları, stres gibi olumsuz durumlar bireyleri psikolojik olarak etkilemektedir. Bireylerde üzüntü, mutsuzluk gibi durumlar depresyon gibi ruhsal sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Depresyon bir ruhsal bozukluk olarak kabul edilmekte ve süreklilik gösteren negatif ruh hali, düşük benlik saygısı ve eğlenceli etkinliklere yönelik ilgi ve istek kaybı ile tanımlanmaktadır (Amerikan Psikiyatri Derneği, 2013: 43). Depresyon, kaygıdan sonra yetişkinlerde en sık görülen ikinci psikiyatrik bozukluk olup çöküntü ve bunalım olarak nitelendirilmektedir (Chima, 2004: 5; Dünya Sağlık Örgütü, 2007: 8, Baltaş ve Baltaş, 1998: 14). Depresyon, belirtileri, şiddeti ve sürekliliği ile hayatı birçok yönden etkileyen bir durum olup, çeşitli nedenleri vardır. Negatif bir duygulanım durumu olarak açıklanan depresyon bireylerin kişisel özelliklerini

ve mesleki işlevlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Bektaş, Yazıcı ve Altun, 2013: 128). Bu nedenlerin birçoğu işyerinin eksikliklerinden ve sosyal bağlamdan kaynaklanıyor olabilir (Mausner-Dorsch ve Eaton, 2000: 1765). İşyeri verimliliğini etkileyen depresyonun sonuçları arasında devamsızlık, işten ayrılma, sigara, içki ve uyuşturucu kullanımı ve yorgunluk belirtilebilir (Hackett, 2001).

Son yıllarda çalışanların depresyonun çeşitli belirtilerinden ya da diğer ruhsal hastalıklardan zarar gördüğü belirtilmektedir. İşyerinde büyüyen depresyon algısı ve sonuçları hem işveren hem de çalışanlar için ciddi sonuçlar doğuran bir unsur haline gelmiştir. Günümüzde gerek özel işletmelerde gerekse kamu kuruluşlarında çalışanların ruh sağlığının önemine yönelik çalışmalar dikkati çekmektedir (Chima, 2004: 6). Eğitim örgütlerinin önemli öğelerinden olan öğretmenlerin ruh sağlığı üzerine yapılan çalışmalarda çoğu öğretmenin iş durum algılarından kaynaklanan çeşitli psikolojik, fizyolojik ve davranışsal faktörlerle ilgili korku ve endişe gibi olumsuz duygular yaşadıkları belirtilmektedir (Papastylianou, Kaila ve Polychronopoulos, 2009: 298). Bu psikolojik, fizyolojik ve davranışsal faktörlerin sonuçları depresyon ve benzer ruh hastalıklarına yol açabilir. Ayrıca, depresyonun stresten kaynaklı olarak gelişeceği belirtilebilir.

İnsanlarla yakın ilişki içeren, hızlı karar almayı gerektiren ve alınan kararların insanlar üzerinde önemli ekonomik ve sosyal etkiler bıraktığı bir meslek olarak algılanan öğretmenlik stresli meslekler arasında belirtilebilir (Borg ve Riding, 1991: 264; Gugliemi ve Tatrow, 1998: 71; Jamieson, 2006; Kanada Öğretmenler Federasyonu, 2001: 29; Kyriacou ve Sutcliffe, 1978: 166; Kyriacou, 2001: 28; Manthei ve Gilmore, 1996: 16; McIntyre, 2006: 5; Pines, 2002: 135). Bu çalışmalar tarihsel açıdan irdelendiğinde öğretmenlik mesleği üzerine stres algısının geçmişten günümüze değişmediğini de göstermektedir. Bu durum mesleki stresin günümüzde de devam ettiği şekilde yorumlanabilir. Mesleki stresin, öğretmenlerin fiziki ve ruh sağlığını, iş performansını ve öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkilemesi de dikkatleri olgunun çözümlenmesine çekmektedir. (Black, 2004: 29).

Alanyazında konuyla ilgili ulusal düzeyde yapılmış çalışmalar incelendiğinde öğretmenlerin yaşadıkları depresyon üzerine yeterince çalışma yapılmadığı söylenebilir. Akman'ın (2015: 462) çalışmasında okul depresyonunun öğretmenlerin iş motivasyonu ve işle bütünleşmesini olumsuz olarak etkilediği tespit edilmiştir. Amerika'da gerçekleştirilen bir araştırmaya göre de öğretmenlerin % 10'undan azı emeklilik yaşına kadar meslekte kalmaktayken (Macdonald, 1999:837), yeni öğretmenlerin yarısında fazlası mesleği ilk beş sene

içerisinde bırakmaktadır (Smith ve Ingersoll, 2004: 44). Öğretmen depresyonu okulların örgütsel yapısına ve eğitim sisteminin amaçlarına zarar vermektedir. Araştırmacılara göre depresyonun semptomlarında ve tanımlanmasıyla ilişkili mesleki değişkenlerin olduğu aktarılmaktadır (Cotton, 2012: 121). Üney (2016) insanların yaşadıkları depresyonun altında aşırı fedakârlığın yatabileceğini belirtmektedir. Eğitim örgütleri açısından Türkiye’de toplumun gözünde öğretmenliğin fedakârlık mesleği olarak nitelendirilmesi ve okulların yetersiz imkânlarla sahip olması öğretmenlerin daha fedakârca çalışmasını gerekli kılmaktadır.

Çalışan depresyonu üzerinde etkili olan kavramlardan birisi de liderlik olabilir. Bu konuda, Smith (2008: 19), iyi liderlik gören çalışanların iş refahında, % 40 oranında daha az endişe, depresyon ve iş stresi belirtileri gösterdiklerini savunmaktadır. Bu doğrultuda etkili liderlik öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerini azaltabilir şeklinde bir çıkarımda bulunulabilir. Destekler nitelikte Akman’ın (2016: 637) öğretmenler üzerine gerçekleştirdiği bir araştırmasında yıkıcı liderlik algısının mesleki tükenmişlik ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişki gösterdiği saptanmıştır.

Bazı durumlarda depresyon mesleki değişkenlerden etkilenebilir. Çeşitli araştırmalara göre öğretmenlik mesleğinde işyerinde strese neden olabilecek faktörler; iş baskısı, iş koşulları, rol belirsizlikleri, yönetici baskısı, profesyonel gelişim ve kaynak yetersizliği, meslektaşlar ile zayıf ilişkiler, düşük ücret, olumsuz öğrenci davranışı, öğrencilerin ebeveynleriyle ilişkiler, öğretmen beklentileri, iletişim eksikliği ve yönetimin zayıf desteği gibi durumlardır (Kafetsios, 2007: 18; Kyriacou, 2001: 25; Papastylianou ve diğ., 2009: 298; Pithers ve Soden, 1998: 272; Skaalvik ve Skaalvik, 2007: 1060). Ayrıca depresif çalışanların sosyal ve mesleki yetersizlikleri iş verimini olumsuz yönde etkiler ve bu durum örgütte ekonomik bir yük yaratır (Wells, Stewart ve Hays, 1989: 915). Söz konusu olguyu eğitim örgütleri açısından irdelersek, okullarda görev yapan öğretmenlerin depresif bir ruh haline bürünmeleri okulun amaçlarını gerçekleştirme yönünden başarısızlığa yol açabilir ve bunun sonucunda öğrenciler sosyal, kültürel ve eğitimsel açıdan edinmeleri gereken becerileri kazanamayabilir. Ayrıca amaçlara ulaşamaması yapılan ekonomik yatırımların da zarara uğramasına neden olabilir.

Sağlıklı nesiller yetiştirilmesinde kilit bir rolü olan eğitim kurumlarının ve özellikle okulların önemi yadsınamaz. Bu bağlamda öğretmenlerin ve okulların depresif algılarının belirlenmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması zorunlu görülmektedir. Yerli alan yazın incelendiğinde öğretmenlerin depresif

okul algılarına yönelik az sayıda çalışma ile karşılaşmıştır. Bu kapsamda, çalışmanın yerli alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın problem cümlesi “Öğretmenlerin depresif okul algıları hangi düzeydedir?” olarak belirlenmiştir. Çalışmanın hipotezleri ise şunlardır;

H₁: Öğretmenlerin depresif okul algıları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₂: Öğretmenlerin depresif okul algıları medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₃: Öğretmenlerin depresif okul algıları eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₄: Öğretmenlerin depresif okul algıları okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₅: Öğretmenlerin depresif okul algıları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

II. YÖNTEM

Yöntem bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

A. Araştırma Modeli

Bu çalışmada öğretmenlerin depresif okul algılarının görece belirlenmesi amaçlandığından tarama modeli çerçevesinde araştırma yürütülmüştür. Karasar’a (2015: 77) göre tarama modeli, genel tarama modelleri içerisinde yer alan “sadece bir değişkenin incelendiği ya da değişkenlerin tek tek incelendiği bir model” olarak belirtilmektedir.

B. Evren ve Örneklem

Bu çalışmada evren ve örneklem belirlemesi yapılmamıştır. Bu doğrultuda katılımcılar çalışma grubu olarak nitelendirilmektedir. Araştırma verileri 2015-2016 eğitim-öğretim yılı içerisinde Mart, Nisan ve Mayıs aylarında internet ortamında düzenlenen ölçek aracılığıyla katılımcılara e-posta üzerinden gönderilerek ve sosyal paylaşım sitelerinden elde edilerek toplanmıştır. Çalışma grubu 289’u kadın ve 175’i erkek olmak üzere 464 öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcıların 114’ü (% 24.6) ilkokul, 241’i (% 51.9) ortaokul ve 109’u (% 23.5) lisede görev yapmaktadır. Ayrıca katılımcılar yaş gruplarına göre incelendiğinde 221’inin (% 47.6) 30 yaş ve altı, 173’ünün (% 37.3) 31-40

yaş arası ve 70'inin de (% 15.1) 41 yaş ve üzerinde oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların medeni durumlarına göre ise 254'ü (% 54.7) evli ve 210'u (% 45.3) bekârdır. Katılımcıların çoğunluğunun 354 (% 76.3) lisans mezunu olduğu görülmürken 110'unun (% 23.7) ise lisansüstü eğitim almış oldukları saptanmıştır.

C. Veri Toplama Aracı

Öğretmenlerin depresif okul algılarının saptanması amacıyla araştırmada kullanılan ölçek Sezer (2011: 46) tarafından geliştirilmiştir. Örgütsel depresyon ölçeği tek boyutlu bir yapı içerisinde 42 maddeden meydana gelmektedir ve beşli likert türünde hazırlanmıştır. Ölçek *hiç katılmıyorum (1)* ile *tamamen katılıyorum (5)* arasında seçeneklerden oluşan 1-5 biçiminde puanlanmaktadır. Öğretmenlerin depresif okul algılarının belirlenmesinde aritmetik ortalamalar yorumlanırken 1.00-1.80 aralığı çok düşük, 1.81-2.60 aralığı düşük, 2.61-3.40 aralığı orta, 3.41-4.20 aralığı yüksek ve 4.21-5.00 aralığı da çok yüksek olarak kabul edilmiştir. Öğretmenler ölçekten en düşük 42 ve en yüksek olarak da 210 puan elde edebilirler. Ölçeğin olumsuz maddeleri ters olarak puanlanmaktadır. Öğretmenlerin ölçekten aldıkları toplam puanın düşüklüğü görece depresif okul algılarının yüksekliğini vurgularken, toplam puan yüksekliği de düşük algıyı belirtmektedir. Örgütsel depresyon ölçeğinin orijinal güvenilirlik katsayısı .94 iken açıkladığı toplam varyans % 38.38 olarak saptanmıştır. Mevcut araştırmada da ölçeğin iç tutarlığı tekrar hesaplanmış ve .96 olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca toplam varyansın % 43.48'ini açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin tek boyutlu yapısı ise Lisrel 8.8 programında doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. DFA sonucunda uyum iyiliği değerleri; $\chi^2 = 4270.93$; $df = 819$ ($p < .0001$); $\chi^2/sd = 5.21$; AGFI = .73; GFI = .76; NFI = .96; CFI = .97; IFI = .97 ve RMSEA = .08 olarak hesaplanmıştır. Değerlerin düşük olduğu düşünüldüğünden modifikasyon önerileri dikkate alınmış ve D2-D1, D5-D4, D13-D12, D18-D16, D28-D13 VE D41-D38 maddeleri arasında modifikasyon gerçekleştirilmiştir. İkinci DFA sonucunda; $\chi^2 = 2925.33$; $df = 813$ ($p < .0001$); $\chi^2/sd = 3.59$; AGFI = .81; GFI = .84; NFI = .97; CFI = .98; IFI = .98 ve RMSEA = .06 değerleri elde edilmiştir. Modifikasyon sonucunda uyum iyiliği değerlerinde iyileşme görülmüştür. RMSEA değerinin .05 ile .08 arasında olması, ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranının 2.00 ile 5.00 arasında olması, AGFI'nin .85, GFI'nin .90, NFI'nin .90 ve CFI'nin da .95 ten yüksek olması modelin iyi uyuma sahip olduğunu göstermektedir (Çelik ve Yılmaz, 2013:39). Değerlendirmeler bir bütün olarak incelendiğinde örgütsel depresyon ölçeği geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak kabul edilebilir.

D. Verilerin Analizi

Araştırma veri kümesi öncelikli olarak normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu doğrultuda homojenlik ve uç değerler incelenmiş ve bir sorunla karşılaşmamıştır. İlk olarak aritmetik ortalama, yüzde ve standart sapma gibi betimsel analizler yapılmıştır. Ardından normal dağılım gösteren veri kümesinde öğretmenlerin cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeylerine göre depresif okul algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için t-testi uygulanmıştır. Ayrıca ikiden fazla alt grubu bulunan okul türü ve yaş değişkenlerine göre de algılarının farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile sınıanmıştır. ANOVA sonucundan tespit edilen farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için de Post-Hoc testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Farklılıkların anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. Değinilen analizler SPSS 22.0 programı ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliğini ise Lisrel 8.8 programında DFA ile test edilmiştir.

III. BULGULAR

Çalışma çerçevesinde ilk olarak öğretmenlerin görece depresif okul algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin depresif okul algıları Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Öğretmenlerin depresif okul algılarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma verileri

		Ss
Depresif Okul Algısı	2.92	.81

Tablo 1 incelendiğinde öğretmenlerin depresif okul algıları aritmetik ortalaması 2.92 olarak görülmektedir. Bu değere göre öğretmenlerin algıları görece orta düzeydedir. Ölçek incelendiğinde aritmetik ortalaması en yüksek olan maddeler, “Çalışanlarda işe geç kalma çok olur” (=3.90) ve “Çalışanlar öğrencilerin sorunlarını dinlemeye açıktır” (=3.63) olmuştur. Aritmetik ortalaması en düşük olan maddeler ise, “Çalışanlar teşvik edilip ödüllendirilir” (=2.14) ve “Karar almadan önce her düzeydeki çalışanların fikirleri alınır ve değerlendirilir” (=2.32) olmuştur.

Öğretmenlerin depresif okul algılarının cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak için t-testi uygulanmıştır. T-testi sonuçları Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Öğretmenlerin depresif okul algılarının cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeyine ilişkin t-testi sonuçları

	Gruplar	N		Ss	Sd	t	p*
Cinsiyet	Kadın	289	3.03	.81	462	4.00	.00*
	Erkek	175	2.73	.76			
Medeni durum	Evl�	254	2.91	.77		-0.29	.76
	Bek�r	210	2.93	.85			
Eğitim düzeyi	Lisans	354	2.95	.81		1.62	.10
	Lisansüstü	110	2.81	.79			

*p<.05

Tablo 2'ye göre, öğretmenlerin depresif okul algıları cinsiyet yönünden incelendiğinde anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir [$t_{(462)}=4.00$, $p<.05$]. Bu doğrultuda erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre okulu daha depresif bir ortam olarak algılamaktadır. Bu durumda H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Ek olarak öğretmenlerin medeni durum [$t_{(462)}=-.29$, $p<.05$] ve eğitim düzeyine [$t_{(462)}=1.62$, $p<.05$] göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu durum, anlamlı bir farklılık beklendiğinden H_2 ve H_3 hipotezlerinin reddedilmesiyle sonuçlanmıştır. Ancak lisansüstü eğitim (=2.81) düzeyine sahip öğretmenlerin lisans mezunu (=2.95)  ğretmenlere göre daha yoğun depresif algıya sahip oldukları belirtilebilir.

Öğretmenlerin depresif okul algılarının okul türü ve yaş değişkenlerine göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA testi sonuçları Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin depresif okul algılarının okul türü ve yaş değişkenlerine ilişkin ANOVA sonuçları

	Gruplar	N		Ss	Sd	F	p*	Anlamlı fark
Okul türü	İlkokul	114	3.00	.86	2-461	4.95	.00*	İ-L O-L
	Ortaokul	241	2.98	.77				
	Lise	109	2.71	.80				
Yaş	30 ve altı	221	2.90	.82	2-461	.43	.64	
	31-40	173	2.90	.78				
	41 ve üzeri	70	3.00	.82				

*p<.05 İ: İlkokul O: Ortaokul L: Lise

Tablo 3'e göre öğretmenlerin depresif okul algıları okul türüne [$F_{(2-461)}=4.95$;

$p < .05$] göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunu tespit etmek için Post-Hoc testlerinden Tukey uygulanmıştır. Tukey testine göre, ilkokulda ($=3.00$) ve ortaokulda ($=2.98$) görev yapan öğretmenlerin lisedekilere ($=2.71$) göre daha düşük depresif okul algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçla, H_4 hipotezi kabul edilmiştir. Yaş değişkenine göre istatistiki yönden anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak analize göre öğretmenlerin yaşının artması daha az depresif bir algıya sebep olabileceği biçiminde yorumlanabilir. Ancak, anlamlı bir farklılık beklendiğinden H_5 hipotezi reddedilmiştir.

IV. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamında öğretmenlerin depresif okul algı düzeyleri ve algılarının cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, okul türü ve yaş değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Çalışmanın ilk bulgusu öğretmenlerin depresif okul algılarının görece orta düzeyde ($=2.92$) olduğuna yöneliktir. Akman (2015:462), Aslan, Aslan, Göksoy ve Sağır'ın (2014: 69) ve Bakan, Taşlıyan, Taş ve Aka'nın (2014: 306) yaptığı araştırma bulguları mevcut çalışma bulgularını desteklemektedir. Orta düzeyde de olsa okulu depresif bir ortam olarak algılayan öğretmenlerin çalışma ortamından etkilenerek depresyona yönelik davranışlar içerisinde bulunabileceği düşünülebilir. Depresif bir yapıya sahip olan öğretmenlerin etkili bir davranış sergileyerek okul amaçlarını sağlayacak uygulamaları gerçekleştirebilme ihtimalleri düşük görülebilir. Bu doğrultuda depresif okul algılarının orta düzeyde tespit edilmesi olumsuz bir sonuç olarak kabul edilebilir.

Çalışma bulgularına göre öğretmenlerin depresif okul algıları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre okulu daha depresif olarak algılamaktadır. Bu bulgu Aslan ve diğ. (2014: 69) öğretmenler, memurlar ve hizmetliler ve Sağır'ın (2015: 34) öğretmenler üzerine gerçekleştirdikleri araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ancak, Bakan ve diğ. (2014: 307) araştırmalarına göre ise mevcut çalışma bulgularının aksine anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Türkiye'de okulların eğitimsel ve fiziksel eksiklikleri tüm öğretmenlerin motivasyon ve performanslarını olumsuz etkileyebilmektedir. Okullarda özellikle yönetici baskısı ve yetersiz yönetici desteği öğretmen depresyonuna neden olabilir. Prentice ve Carranza (2002: 273), erkeklerin kadınlara göre daha agresif, hırslı ve girişimci olduklarını belirtmektedir. Erkeklere atfedilen bu gibi özellikler zaman zaman okul yöneticileriyle erkek öğretmenler arasında gerek yönetimsel gerekse eğitimsel

konularda sıkıntı yaratabilir. Bu durum aynı zamanda karşılıklı olarak strese ve süreç içerisinde depresyona yol açabilir. Ancak kadınların yapı itibarıyla daha uyumlu ve kabullenici yaklaşımları bu tür çatışmalara girmekten kaçınmalarına hizmet edebilir ve depresif algı düzeylerini düşürebilir.

Bir diğer sonuç, öğretmenlerin medeni durumlarına göre depresif okul algılarının anlamlı olarak farklılaşmadığını göstermektedir. Özellikle evli öğretmenlerin aile yaşantısının getirileri arasında sayılabilecek hoşgörü, sabır, birliktelik ve eşlerin sağlayacağı sosyal destek gibi etmenlerin etkisi ile depresyonla daha etkili baş edebilecekleri düşünülebilir. Ancak çalışma bulgularına göre evli ve bekâr öğretmenlerin depresif okul algıları benzer olarak saptanmıştır.

Çalışma bulgularına göre öğretmenlerin depresif okul algıları eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak lisansüstü eğitim (=2.81) alan öğretmenler lisans mezunlarına (=2.95) göre okulu depresif olarak düşünmektedir. Bu bulgu Sağır'ın (2015: 34) çalışması tarafından desteklenmektedir. Lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin depresif algısının yüksek olması, bu öğretmenlerin karşılaştıkları uygulamaları daha eleştirel olarak irdelemelerinden kaynaklı olabilir. Eleştiri özellikle merkezîyetçi yapının hâkim olduğu örgütlerde her zaman istenilen bir yaklaşım olmayabilir. Eleştiri gerek öğretmenlere gerekse idarecilere yönelik olsun çatışmaya yol açabilir ve sonucunda eleştiriye yapana yönelik bir baskı ile karşılaşılabilir. Böylece iş ortamı depresif bir iklime bürünebilir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin okul türüne göre depresif okul algılarının farklılık gösterdiği belirlenmiştir. İlkokul (=3.00) ve ortaokulda (=2.98) görev yapan öğretmenlerin algıları lisede (=2.71) görev yapan öğretmenlere göre daha olumlu gözükmektedir. Diğer bir deyişle lisede görev yapan öğretmenler ilkokul ve ortaokulda görev yapanlara göre daha fazla depresif okul algısına sahiptir. Bu bulguyu Sağır (2015: 35) çalışmasında sadece ilkokul ile lise öğretmenleri arasında anlamlı farklılık tespit ettiğinden mevcut çalışma bulguları kısmen desteklemektedir. Aslan ve diğ. (2014: 69) ise çalışmalarında ise bir farklılık belirlenmemiştir. Türkiye'de ilkokullarda ağırlıklı olarak aynı branştan (sınıf) gelen öğretmenler görev yapmaktadır. Bu durum öğretmenler arasında mesleki açıdan daha paylaşımcı bir yaklaşımı sağlarken aynı zamanda daha yakın bireysel ilişki kurulmasına zemin hazırlayabilir. Özellikle ilkokullarda velilerin okulla daha ilgili olması, daha az öğrenci disiplin sorunları ile karşılaşılması ve okul yöneticilerinin çoğunlukla sınıf öğretmenliğinden gelmesi okul ikliminin daha sağlıklı olmasına hizmet edebilir. Bu doğrultuda ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin daha düşük depresif okul algısına

sahip olması beklenebilir. Ancak ortaokullar ve liselerde farklı branşlardan öğretmenlerin bulunması, maddi imkânsızlıklar ve ortaokullarda temel eğitimden ortaöğretime geçiş sınavı (TEOG) ile liselerde yükseköğretime geçiş sınavı (YGS) ve lisans yerleştirme sınavı (LYS) gibi göz önünde olan ciddi sınavlar öğretmenler ve yöneticiler üzerinde ciddi baskılara ve strese neden olabilir. Bu durum ortaokul ve liselerde öğretmenlerin depresif okul algılarını etkileyebilir.

Son olarak çalışmada yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ancak öğretmenlerin yaşları ilerledikçe kısmen depresif okul algılarının azaldığına yönelik bir yaklaşım olduğu belirtilebilir. Bu saptamanın altında yatan sebep, daha tecrübeli öğretmenlerin mesleğe uyum sağlamaları ve okullardaki yetersizliklere daha gerçekçi olarak yaklaşmaları olabilir. Bu bulgu Aslan ve diğ. (2014: 69) çalışmasında saptanan yaş arttıkça depresyon artması bulgusu ile çelişmektedir.

Çalışma üzerine genel bir değerlendirme olarak, bu çalışma kamu ilkokul, ortaokul ve liselerinde görev yapmakta olan öğretmenler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonuçları göz önünde bulundurulduğunda bazı öneriler geliştirilebilir. Öncelikli olarak bulgular çerçevesinde, okullardaki depresif algıyı azaltmak için kişiler arası ilişkilerin geliştirilmesi için çeşitli tedbirlerin alınması uygun olacaktır. Bu doğrultuda çalışanların birlikte daha fazla zaman geçirerek karşılıklı sosyal destek, paylaşım ve etkili iletişimin sağlanması, okulları mutlu örgütler haline getirebilir. Ek olarak öğretmenlere stres ile başa çıkma yöntemlerini öğrenmeleri için uzman desteğinde eğitimler ve psikolojik destek verilmesi düşünülebilir. Ayrıca okulların öğretmenler için daha çekici bir çalışma ortamı olması için çaba sarf edilmelidir. Bu amaçla okul yönetimi tarafından öğretmenlerin performanslarını ve bağlılıklarını da olumlu etkileyebilecek içsel ve dışsal motivasyon kaynaklarının sunulması önerilebilir. Son olarak çalışma daha geniş bir örneklem üzerinde özel okulları da içerisine alarak genişletilip karşılaştırmalı bir yapıda tekrarlanabilir. Özellikle yerli alan yazında okul depresyonunun yeterince çalışılmadığı saptandığından daha derinlemesine irdelenebilmesi için nitel ya da karma yöntem ile incelenebilir.

KAYNAKÇA

- AKMAN, Y. (2015). Örgütsel Depresyonun, İş Motivasyonu ve İşle Bütünleşmeyle İlişkisi [Bildiri]. VII. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı. 28-31 Mayıs 2015, (ss. 453-469). Muğla. Muğla Sıtkı Koçma Üniversitesi.
- AKMAN, Y. (2016). Yıkıcı liderlik ile mesleki tükenmişlik arasındaki ilişkinin incelenmesi: Öğretmenler üzerine bir araştırma. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(3), 627-653.
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Arlington, VA: Author.
- ASLAN, D., Aslan, H., Göksoy, S., & Sağır, M. (2014). Öğretmenlerin ve Yardımcı Personelin Örgütsel Depresyona Maruz Kalma Dereceleri. 9. Ulusal Eğitim Yönetim Kongresi, Bildiri Özeti.
- BALTAŞ, A., & Baltaş, Z. (1998). *Depresyon ve Başa Çıkma Yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- BAKAN, İ., Taşlyan, M., Taş, F., & Aka, N. (2014). Örgüt Depresyonu ve İş Tatmini Arasındaki İlişki; Bir Üniversitedeki Akademisyenler Üzerinde Alan Araştırması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(1), 296-315.
- BEKTAŞ, Ş. Ç., Yazıcı, H., Altun, F. (2013). Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Kişisel Sağlık Davranışları ile Depresif Belirtileri Arasındaki İlişkiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17(1), 127-141.
- BLACK, M. (2004). Stroking Stressed-out Teachers. *Educational Digest*, 69(5), 28-32.
- BORG, M. G., Riding, R. J. (1991). Occupational Stress and Satisfaction in Teaching. *British Educational Research Journal*, 17(3). 263-281.
- CHİMA, F. (2004). Depression and the Workplace: Occupational Social Work Development and Intervention. *Employee Assistance Quarterly*, 19(4), 1-18.
- COTTON, T. M. (2012). *A study of the potential influence of school environment, administrative leadership and support, social support, and coping upon the presence of symptoms of teacher depression: implications for educational leaders*. Unpublished doctorate thesis. Clart Atlanta University. USA
- ÇELİK, H. E., Yılmaz, V. (2013). *Yapısal Eşitlik Modellemesi. Temel kavramlar-Uygulamalar-Programlama*. Yenilenmiş 2. Baskı. Anı Yayıncılık. Ankara.
- GUGLIELMİ, R. S., Tatrow, K. (1998). Occupational Stress, Burnout and Health in Teachers: A Methodological and Theoretical Analysis. *Review of Educational Research*, 68(1), 61-99.
- HACKETT, J. T. (2001). *Post 9-11 priority: Mental health care*. Houston Chronicle, Section 1, 5.
- JAMIESON, B. (2006). *State of the teaching profession 2006: Back in the day*. http://professionallyspeaking.oct.ca/september_2006/survey.asp Erişim tarihi : 26.06.2016

- KAFETSİOS, K. (2007). Work-family Conflict and Its Relationship With Job Satisfaction and Psychological Distress: The Role of Affect at Work and Gender. *Hellenic Journal of Psychology*, 4, 15-35.
- KANADA ÖĞRETMENLER FEDERASYONU (2001). *Canadian Teachers' Federation June 2001 workplace survey*. <http://www.ctf-fce.ca/en/press/2001/Workplc.htm>. Erişim tarihi: 26.06.2016.
- KARASAR, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 28. Baskı, Nobel Yayıncılık.
- KYRİACOUC, C., Sutcliffe, J. (1978). Teacher stress: Prevalence, Sources and Symptoms. *British Journal of Educational Psychology*, 48, 159-167.
- KYRİACOUC, C. (2001). Teacher Stress: Directions for Future Research. *Educational Review*, 53(1), 27-35.
- MACDONALD, D. (1999). Teacher Attrition: A review of Literature. *Teaching and Teacher Education*, 15, 839-848.
- MANTHEİ, R., Gilmore, A. (1996). Teacher Stress in Intermediate Schools. *Educational Research*, 28(1), 3-19.
- MAUSNER-DORSCH, H., Eaton, W. W. (2000). Psychological Work Environment and Depression: Epidemiologic Assessment of the Demand-Control Model. *American Journal of Public Health*, 90(11), 1765-1771.
- MCINTYRE, F. (2006). Ontario Grads Stay with Teaching. *Professionally Speaking*, June, 47-50.
- PAPASTYLİANOUC, A., Kaila, M., Polychronopoulos, M. (2009). Teachers' Burnout, Depression, Role Ambiguity and Conflict. *Social Psychological Education*, 12(3), 295-314.
- PİNES, A. M. (2002). Teacher Burnout: A Psychodynamic Existential Perspective. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 8, 121-140.
- PİTHERS, R. T., Soden, R. (1998). Scottish and Australian teacher stress and strain: A comparative study. *British Journal of Educational Psychology*, 68, 269-279.
- PRENTİCE, C.C., Carranza, E. (2002). What Women and Men Should Be, Shouldn't Be, Are Allowed To Be and Don't Have to Be: The Contents of Prescriptive Gender Stereotypes. *Psychology of Women Quarterly* 26, 269-281.
- SAĞIR, M. (2015). Öğretmenlerin Örgütsel Depresyon ve Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Turkish Journal of Education*, 4(3), 29-42.
- SEZER, S. (2011). Örgüt Depresyonu Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Niteliklerinin belirlenmesi. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 13(1), 39-50.
- SKAALVİK, E. M., Skaalvik, S. (2009). Teacher Self-efficacy and Teacher Burnout: A study of Relations. *Teaching and Teacher Education*, 26, 1059-1069.
- SMİTH, T., Ingersoll, R. (2004). Reducing Teacher Turnover: What Are the Components of Effective İnduction? *American Education Research Journal*, 41, 687-714.

- SMİTH, S. (2008). Leadership's effects on employee health, well-being. *Occupational Hazards*, 70(9), 18-19.
- ÜNEY, R. (2016). *Aşırı fedakarlık depresyona itiyor*. http://www.ntv.com.tr/saglik/asiri-fedakarlik-depresyona-itiyor,jcnCONywgUeg_2R_Ck-8-g?_ref=infinite. Erişim tarihi 25.06.2016.
- WELLS, K. B., Stewart, A., Hays, R. D. (1989). The Functioning and Well-being of Depressed Patients: Results from the Medical Outcomes Study. *Journal of the American Medical Association*, 262(7), 914-919.
- WORLD HEALTH ORGANIZATION (2007). *Ten Statistical Highlights in Global Public Health*. E.T: 01.07.2016. http://www.who.int/whosis/whostat2007_10highlights.pdf